

איך להימנע מעבירות משמעת בהגשת עבודות (מעובד מתוך אתר אוניברסיטת בר אילן)

רבים מן הסטודנטים יתבקשו להגיש עבודות במסגרת קורסים מגוונים. בכל המקרים העבודות מחליפות בחנים או מבחנים והציון בהם הוא ציון אישי שיקבע גם את הציון הסופי בקורס. חלק מן העבודות הן עבודות סיכום אבל רובן הן עבודות המבקשות מן הסטודנט/ית להעמיק בחומרים ולהציג עמדה מגובשת המעידה על עצמאות למידה והבנה של החומרים.

עבודה בניגוד למבחן מאפשרת לכל סטודנט להגדיר מחדש עיקר וטפל, ולהציב את החומרים בצורה שמתיישבת על ליבו. היתרון הגדול בעבודה הוא המרחב שהיא נותנת ליצירתיות ולאיתור נקודת המפגש של הסטודנט עם החומרים הנלמדים. זהו מקום של מיזוג אופקים.

מניסיוננו, חלק מן הסטודנטים אינם מודעים למגבלות שחלות על מגישי עבודות. בעוד שבמבחן הדבר ברור שהעתקה היא אסורה, הרי שעבודה נשענת על חומרים אחרים, והיא נבנית מתוך קריאת מאמרים וטקסטים רבים ואף נסמכת עליהם ומקבלת את תוקפה באמצעותם.

נסאלת השאלה: מהו הגבול הנכון בין העצמאות והיצירתיות לבין התחום האסור של העתקה?? בדברים הבאים יש לראות הדרכה והנחיה לכתיבת עבודות בצורה נקייה וישרה לפי כללי המכללה להגשת עבודות.

מהו פלגיאט?

"גניבה ספרותית (פְּלִגְיָאט בלועזית) היא שימוש במילים או ברעיונות של אחר והצגתם כאילו הם שלך". במילים פשוטות פלגיאט הוא גניבה. גניבה של חומרים ורעיונות ממי שכתב או הגה אותם (זכויות יוצרים) וגם גניבת דעת של מי שקורא אותם (המורה) וחושב שמקורם במי שמסר לו אותם. אם כן, מי שמבצע פלגיאט הוא גנב. [אני?? חלילה!!]

פלגיאט יכול להתבצע בזדון אך גם בתום לב ומתוך חוסר הבנה, ולשם כך נועדו ההבהרות שלהלן.

מי שמבצע פלגיאט בזדון ומגיש למרצה עבודה תחת שמו תוך שהוא מודע לכך שלא הוא כתב אותה במלואה או בחלקה [בין אם העתיק או שאל, מחבר או ממקור אינטרנטי או כל מקור אחר], יודע שהוא עבריין. המידע שלהלן אינו מיועד לסטודנטים שכאלה. נאמר להם רק זאת: המכללה מתייחסת בחומרה לעבירה זאת, תנקוט צעדים מגוונים למניעתה, ותעניש את אלו שנתפשו בכך ונמצאו אשמים. העונשים יכולים להגיע עד להרחקה לצמיתות מהמכללה.

ההבהרות שלהלן מיועדות לאלה שאינם מבינים שמעשיהם הם בגדר "גניבה ספרותית".

הבעיה:

כפי שנאמר לעיל: כתיבת עבודה (לסיום קורס או עבודה סמינריונית) מחייבת עיסוק בחומרים ספרותיים ואקדמיים רבים שאותם על הסטודנט לקרוא, לנתח, להציג, לסכם וכו', על מנת להוכיח את הידע והמיומנויות שרכש במהלך לימודיו.

מצד אחד הסטודנט נדרש להסתמך לא מעט על עבודתם של אחרים, על מאמרים ומקורות שהם חלק חיוני בכתיבת עבודה [שכן המדע מתקדם תוך שהוא 'צועד על כתפיהם של ענקים' (ניוטון)].

מצד שני, עליו להביא לידי ביטוי את יכולותיו שלו ולא של אחרים, הן בסקירת הרקע לנושא, הן באיסוף הנתונים, וכן בניתוח הממצאים, בהסקת מסקנות וכמובן בכתיבה עצמה.

הפתרון:

א. ניסוח עצמאי

ראשית, רצוי להימנע מהישענות יתר על אחרים. יש להימנע ככל האפשר מציטוט ישיר, מלה במלה, של הרעיון בניסוחו המקורי. עליך לנסח מחדש את הרעיונות שמצאת כראויים לאזכור, לעבד אותם ללשונך וכך להפוך אותם לחלק מהיצירה שלך (אין להסתפק בשינויי נוסח קטנים).

ב. הפניות מדויקות לכל מקור עליו התבססת

גם לאחר ניסוח עצמאי של הרעיון שמצאת או שמעת ואימצת, עליך להקפיד על הכלל הבסיסי: לציין את הפרטים המדויקים (כולל מספרי העמודים במאמר) של המקור שעליו הסתמכת, להזכיר ולתת קרדיט לבעל הרעיון או הממצאים שמהם הגעת אל הניסוח שלך.

ג. סימון של קטע שהוא ציטוט

לעתים יש צורך מוצדק לצטט מכתביהם של אחרים. ציטוט ישיר הוא הכרחי ואף מומלץ, כאשר המשפט המצוטט הוא משפט ידוע או יפה במיוחד, או שמדובר בקטע שרוצים לנתח או לדון בו וכד'. במקרים כאלה יש לסמן את הציטוט בבירור (בעזרת הזחה או שינוי גופן) וכמובן לציין את המקור המדויק ממנו נלקח המשפט או הקטע.

ד. כל מקור חיצוני הוא מקור

המקורות שצריך לציין אינם רק ספרים ומאמרים אקדמיים, 'מקורות' הם גם ספרים פופולריים, כתבי עת ועיתונים, מקורות מידע אינטרנטיים (למשל, ויקיפדיה) עבודות של סטודנטים אחרים ועוד. בכל מקרה יש לציין את המקור המדויק שממנו נשאב הציטוט, הידע או הרעיון (כולל מספר העמוד).

הפרטים הטכניים של אופני רישום מקורות בגוף העבודה ובסופה מצויים בהנחיות לכתיבת עבודות. בכל מקרה של שאלה וספק יש לפנות למנחה או למרצה הקורס ולקבל ממנו הנחיות מדויקות.

יש לנו מטרה משותפת: ליצור מערכת אקדמית מצוינת, שבה כל אחד זוכה בתגמול הראוי לו, על פי הישגיו האקדמיים שהושגו ביושר. בדרך האפשרות לעזור לנו להשיג מטרה זו.

בהצלחה